

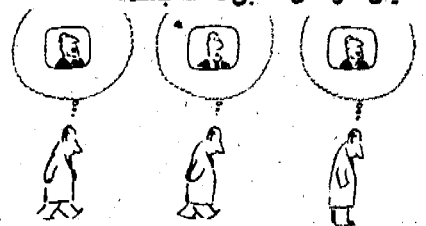
زمان ذهنی

Mental Time

محمد حسین نیرومند

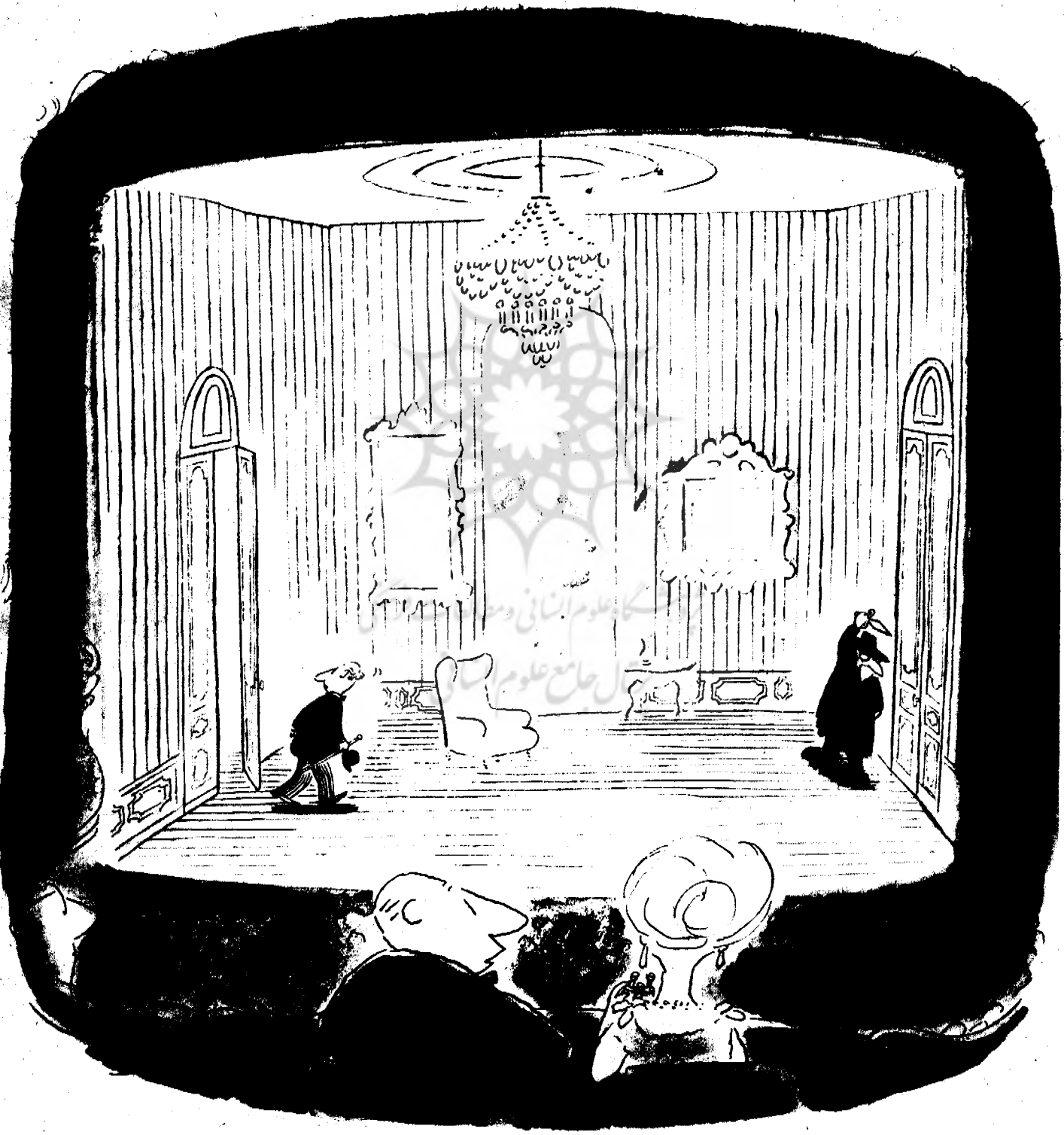
تخیل آزاد، فضای غیر متعارف و فانتزی، حوادثی که ظاهراً بروز آن‌ها در دنیای واقعی غیر محتمل است و اتفاقاتی که معمولاً تعجب ما را بر می‌انگیزد، به هنر کاریکاتور شخصیتی را می‌بخشد که باعث می‌شود ما آن را نوعی هنر غیر متعارف و متفاوت با دنیای حقیقی پیرامونمان توصیف کنیم. کاریکاتور هنری است که در آن واقعۀ غیر قابل تصور امکان بروز و ظهور دارد و هر چیزی می‌تواند از روی کاغذ دو بعدی آن سر بر آورد. بنابراین کاریکاتور هنر غیر معمولی‌ها است؛ اما واقعاً چرا این گونه نسبت به هنر کاریکاتور حکم می‌دهیم. ظاهراً، پاسخ چندان دشوار نیست؛ زیرا در این هنر کمتر چیزی را می‌یابیم که با زندگی حقیقی اطرافمان تطابق داشته باشد.

معمولا، ما هر پدیده ای را با تجربیات شخصی خود مقایسه می کنیم و سپس با پیش طرح های خود اقدام به صدور حکم می نماییم. هر چند مقدمه بالا کمی ابهام برانگیز به نظر می رسد، ولی برای رسیدن به مقصود و بحث درباره عنوان این مطلب ضروری است. تاکنون آثار زیادی از کاریکاتوریست های تازه کار را دیده ام که وقتی کل آن ها را در ذهنم مرور می کنم، به یک نکته مشترک در آن ها می رسم: بیشتر آن ها کاریکاتور را تنها آن گونه

تعریف می کنند که در مقدمه ذکر کردم. به نظر آن ها، کاریکاتور تخیل آزاد، بدون هیچ قید و بندی، و فضایی فانتزی بدون نسبت با دنیای حقیقی است. این نگرش نسبت به هنر کاریکاتور معمولا در آثار این هنرمندان نمود پیدا می کند. اما علی رغم آن که ظاهرا باید این نگره درست باشد ولی بیان کننده همه واقعیت هنر کاریکاتور نیست. با همه آزادی که هنر کاریکاتور دارد، میزان هیود آن نیز کم نیست. کاریکاتور در عین حالی که

واجد همه آن چه در مقدمه گفته شد است، دارای ضوابط و هیود دیگری هم است که در ادامه به یکی از مهم ترینش می پردازیم. در شماره های پیشین کیهان کاریکاتور، به طور مفصل درباره این که هنر کاریکاتور یک زبان بصری است، بحث کردیم. با پذیرش این اصل در واقع یکی از مهم ترین هیود آن را پذیرفته ایم. اما بحث من در این شماره بیان مطلب دیگری است. اکنون بحث ما درباره زمان و نقش آن در یک اثر کاریکاتور است. بحث درباره زمان ظاهرا آسان به

نظر می رسد زیرا یک تصویر در عنصر زمان حبس شده و زمان در یک اثر تجسمی همچون یک کاریکاتور در حد صفر متوقف است. بنابراین تحلیل زمان نباید نقش چندانی در یک کاریکاتور داشته باشد. اما به گمان من، این تفکر ناشی از آن است که ما قید و بندی را برای هنر کاریکاتور متصور نیستیم. در واقع، نگاه ما نسبت به این هنر همانند آن چیزی است که در مقدمه به آن اشاره کردیم.

زمان

وقتی در مقابل یک کاریکاتور قرار می گیریم، می توانیم عنصر زمان را در چند عامل جستجو کنیم:

(الف) زمان وقوع یک حادثه که می تواند شب یا روز باشد.

(ب) زمان رخداد موضوع که به لحاظ تاریخی می تواند در گذشته، حال یا آینده باشد.

(پ) زمان در بنیای نسبیت زمان یک کاریکاتور می تواند از ترکیب زمان های مختلف آفریده شود.

(ر) همانند نگره کوبیسم به عنصر زمان در خلق یک اثر تجسمی یا ترکیب زمان در یک اثر کاریکاتوری

(ت) زمان بروز حوادث در یک سلسله کاریکاتور دنباله دار.

(ث) زمان در خواندن تصویر (که این مبحث را در گذشته توضیح داده ایم).

آنچه بیان شد درباره نقش زمان واقعی در یک اثر کاریکاتور بود، اما نقش زمان ذهنی اگر مهم تر از زمان واقعی نباشد قطعاً از آن کم تر نخواهد بود.

زمان ذهنی چیست؟

وقتی که به یک کاریکاتور نگاه می کنید، به دنبال آن هستید که معنایی را از آن استخراج کنید برای این کار، عناصر مختلف را به هم پیوند می زنید تا

میان آنها رابطه معنی داری ایجاد شود. از آن جا که معمولاً کاریکاتور به بخش مهم یک رویداد که در

عنصر زمان متوقف است اشاره دارد، شما می خواهید همه آن رویداد را یک باره در ذهنتان کامل

کنید. به عبارتی، ذهن شما این توانایی را دارد که با دیدن یک کاریکاتور و به دست آوردن تصویری

از پیشینه واقعه قبل از وقوع حادثه، انتهای ماجرا را در ذهن خود بازسازی کند. مجموعه این گونه

تصویر سازی های ذهنی در گذر ذهنی زمان به وقوع می پیوندد و از این رو نقش زمان ذهنی از

اهمیت بسیاری برخوردار می شود.

از آن جایی که بحث های نظری با ارائه مثال می تواند جذاب تر باشد، دو اثر از هنرمند برجسته

فرانسوی سمپه را در ادامه مورد تحلیل قرار می دهیم.

قبل از آن مایلیم خوب به این دو اثر از منظر

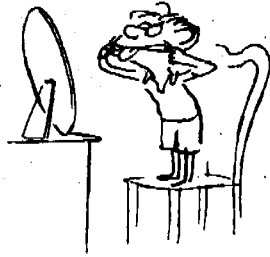
مطالب گفته شده نگاه و دقت کنید که این دو تصویر از کجا آغاز شده و چگونه پایان پذیرفته

اند. در واقع از شما می خواهیم که عنصر زمان ذهنی را در آثار یاد شده جستجو کنید.

1

4

7

2

5

8

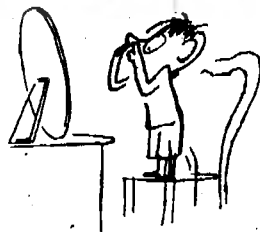
پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

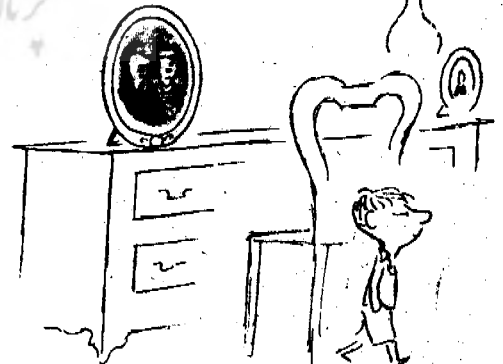
۱۳۸۷/۰۱/۰۱

3

6

9

SEMPER